

L'ARTISTA CEGA

ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL / JAUME CABRÉ

Si no fos

La història de les arts es basa en l'obra feta per persones a la seva època i amb els mitjans de la seva època que donen com a resultat l'estètica de la seva època

Si Bach no s'hagués tornat cec. Si Schubert hagués pogut comprar-se un piano; si Beethoven no hagués sordejat des dels 30 anys. Si Mozart no s'hagués mort als 35 i Schubert als 31. Si Arriaga hagués tingut antibiòtics a mà. Si Schumann no hagués parat boig tan jove. Si Lili Boulanger hagués viscut deu o quinze anys més. Si Pergolesi...

Mentre -ja fa uns mesos- escric aquestes ratlles a l'ordinador, que són un inici del que, amb una mica de sort es convertirà en un article, m'assabento pel Vilaweb de la mort de Josep Palau i Fabre. Me n'he assabentat uns minuts després del seu decés. La societat de la informació té aquestes coses: m'assabento, uns minuts després d'esdevenir-se, de la mort d'un veritable *homme de lettres (et d'arts)*, un poeta de grans dimensions. Vivaldi va morir a Viena, on era un desconegut, mort de gana i en la misèria. Quant va trigar a assabentar-se'n el meu jo que vivia a Catalunya l'any 1741?

Jo aquí, escrivint amb el meu ordinador. Bach escrivia aquell devesall de pàgines plenes de notes amb una ploma d'oca. I si Bach hagués tingut ordinador?

L'any 2187, un articulista espavilat de l'AVUI es farà creus que a principis del segle XXI, quan els diaris eren majoritàriament de paper, encara no existís el trasllat instantani. La gent havia de viatjar (concepte quasi obsolet a finals del segle XXII), havia d'anar als llocs; perdia una quantitat de temps dalt dels tegevés i els avions: increïble. I aquest articulista es farà la pregunta lògica: com és que, en aquells temps rudimentaris que les dones parien com els animals, Penderecki va tenir temps d'escriure la *Passio et mors Domini nostri Jesu Christi secundum Lucam* i Arvo Pärt el seu *Fratres* i el *Tabula Rasa*? T'imagines com devia ser aquella gent? I, al damunt, la música que imaginaven, l'havien d'escriure en comptes de traslladar-la mentalment a l'artefacte el nom de la qual no recordo però que per entendre'ns, retira a un DVD mental que ja era habitual a mitjan segle XXI.

Bach va compondre la *Passió segons sant Mateu*, una obra culminant de la seva producció, però la va poder sentir a Sant Tomàs i a Sant Nicolau de Leipzig només un parell de vegades en sa vida. Només un parell de vegades! Per sentir la música hom havia de ser al lloc idoni en

el moment adequat. (Ho dic i, de fons, estic sentint uns *concerti grossi* de Corelli mentre teclejo pensaments profunds. Ho dic i penso que Schubert no va sentir mai la seva música simfònica.) Bach també havia compost abans la *Passió segons sant Joan*, esplèndida però no tan gran com l'anterior. El drama és que, com

que no hi havia sistema Digiton d'emmagatzemament de dades, es va perdre per sempre la *Passió segons sant Marc*, que també va escriure i de la qual resten, només, vestigis i algun fragment reaprofitat en altres composicions.

Quan Bach tenia vint anys, va decidir peregrinar fins a Lübeck, on vivia i treballava el seu admirat Dietrich Buxtehude per conèixer-lo i sentir-lo tocar l'orgue. Va fer el viatge a peu. Llavors, Bach vivia a Turíngia, a Armstadt. Encara no existia el trasllat immediat del 2187; però jo, al 2008, n'he calculat la distància en dos minuts, consultant el Google Maps: 468 quilòmetres actualment, que a l'època, sense autopistes i seguint els camins rals i els viarany, podia allargar-se unes desenes de quilòmetres més. El viatge va durar un mes i molta gent parla del devesall d'energies perdudes pel jove compositor. Jo penso que amb aquest viatge, Bach va carregar piles per a tota la vida.

Les circumstàncies dels artistes les podem mirar amb l'actitud del si no fos. Sempre hi ha un si no fos de què queixar-se. Si Bach hagués conegut l'Hi-Fi i el CD... potser s'hauria estimat més escoltar tota la música del món que no pas fer-ne de nova i tots hi hauríem sortit perdent. Si Juan Crisóstomo Arriaga o Mendelssohn, o Schubert, o Vicenç Cuyàs o Henry Purcell, o Pergolesi no haguessin mort tan joves...

Aquesta és la temptació que tenim: quedar-nos amb el *si no fos*, exclamar-nos perquè aquests grans esperits van fer una feina a mitges, (en casos com Arriaga i Cuyàs i la Boulanger, tot just la començaven) ateses les seves circumstàncies vitals. Però la història de les arts no va així. Es basa en l'obra feta pels bojos, pels morts prematurs, pels sords, pels sifilítics i pels antipàtics... Per gent arrelada o menystinguda, feliç o amargada. La història de les arts es basa en l'obra feta per persones a la seva època i amb els mitjans de la seva època que donen com a resultat l'estètica de la seva època. I aquí radica la seva grandesa: és una manifestació humana que ens ajuda a fer més suportables les conseqüències nefastes de la part miserable de la natura humana, la que ens enllota en les guerres i els odis.

Sempre hi haurà un *si no fos*. L'artista el que fa és treballar en la seva passió. Del *si no fos* ja se n'encarreguen les circumstàncies.*

Jaume Cabré

